

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Податковий менеджмент

(назва навчальної дисципліни)

ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
підготовки докторів філософії
зі спеціальності 071 "Облік і оподаткування"

2016 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, кафедра оподаткування

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: к.е.н., доцент Найдено О. Є.

Обговорено та рекомендовано до затвердження Вченою радою
"25" квітня 2016 року, протокол №9

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни "Податковий менеджмент" складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії зі спеціальності "Облік і оподаткування".

Предметом вивчення навчальної дисципліни є способи та методи здійснення податкового менеджменту на державному та корпоративному рівнях.

Міждисциплінарні зв'язки: З метою найкращого засвоєння навчального матеріалу дисципліни студенти повинні до його початку опанувати знання і навички загальної економічної теорії, макроекономіки, менеджменту, регіональної соціально-економічної політики, економічного аналізу, отримані при вивченні економічних дисциплін "Макроекономіка", "Економіка підприємства", "Менеджмент", "Фінанси", "Податкова система" та ін.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Державний і корпоративний податковий менеджмент
2. Податковий контроль в системі податкового менеджменту

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни "Податковий менеджмент" є формування системи теоретичних знань і прикладних навичок щодо здійснення податкового менеджменту на державному та корпоративному рівнях.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни "Податковий менеджмент" є: вивчення порядку організації державного податкового менеджменту; вивчення порядку організації корпоративного податкового менеджменту; вивчення процедури застосування заходів щодо стягнення фінансових санкцій з платників податків у передбачених законодавством випадках.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-наукової програми здобувачі освітньо-наукового ступеня "доктор філософії" набувають таких компетентностей: знати сутність та зміст податкового менеджменту та його основні складові; відтворювати сутність і методи планування та прогнозування податкових надходжень; формулювати види і джерела податкових ризиків; обґрунтовувати методичні підходи до оцінювання податкових ризиків та управління ними; вести облік платників податків та податкових надходжень; аналізувати фінансово-господарську діяльність платника податку, податкову звітність, стан обов'язкових платежів до бюджету, причини податкової заборгованості платників, типові порушення чинного законодавства з питань оподаткування;

моделювати податкові платежі підприємства, схеми оптимізації податкових платежів; розробляти методики проведення перевірок, критерії оцінювання та показники ефективності податкового контролю; здійснювати планування та бюджетування податків; обґрунтовувати методи податкового планування на підприємстві; обґрунтовувати різні варіанти проектів податкового планування.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин 5 кредитів ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Державний і корпоративний податковий менеджмент

Тема 1. Теоретичні, правові та організаційні засади податкового менеджменту

Принципи системи оподаткування в Україні та інших країнах. Податкове право. Загальна частина податкового права. Спеціальна частина податкового права. Міжнародне податкове право. Процесний підхід до державного податкового менеджменту. Системний підхід до державного податкового менеджменту. Об'єкт державного податкового менеджменту. Предмет державного податкового менеджменту. Функції державного податкового менеджменту. Функції планування, організації, контролю і регулювання податкової системи. Поняття та сутність корпоративного податкового менеджменту. Предмет та функції корпоративного податкового менеджменту. Об'єкт, предмет і підсистеми корпоративного податкового менеджменту. Функції корпоративного податкового менеджменту. Взаємозв'язок функцій корпоративного податкового менеджменту з формами реалізації податкової політики. Поняття та сутність податкової політики підприємства та її вплив на фінансові результати. Сценарії поведінки підприємства в податкових взаєминах з державою. Форми реалізації податкової політики підприємства.

Тема 2. Податкове планування та прогнозування податків і зборів

Бюджет України. Принципи планування та державного регулювання бюджету. Сутність та основні цілі процесу бюджетного планування. Методи бюджетного планування. Метод коефіцієнтів. Нормативний метод. Основні проблеми бюджетного планування. Поняття і суть податкового планування. Принципи податкового планування. Критерії оптимальності в податковому плануванні. Показник прибутковості проекту податкового планування.

Показник кількості обмежень проекту податкового планування. Показник кількості обмежень проекту податкового планування. Показник ризиків проекту податкового планування. Методи податкового планування. Види і етапи податкового планування. Поняття, сутність та методи податкового прогнозування. Механізми податкового регулювання. Системний механізм податкового регулювання. Загальний рівень оподаткування. Структура системи оподаткування, що діє в країні. Застосування альтернативних систем оподаткування. Комплексний механізм податкового регулювання. Спеціальні податкові режими, що вводяться за територіальною ознакою. Спеціальні режими оподаткування, що вводяться за територіальною ознакою. Локальний механізм податкового регулювання. Механізми, пов'язані з об'єктом і предметом оподаткування. Визначення складу платників податків.

Тема 3. Податковий ризик-менеджмент

Сутність податкового ризик-менеджменту. Вплив ризик-менеджменту на виконання дохідної частини бюджету. Основні податкові ризики та шляхи їх виявлення та оцінка. Зміст, принципи та етапи управління податковими ризиками. Методи упередження податкових ризиків. Взаємодія державних органів щодо недопущення розширення кола об'єктів і суб'єктів податкових ризиків. Шляхи упередження та усунення податкових ризиків.

Тема 4 Податкове рахівництво

Сутність та завдання податкового рахівництва. Податкове рахівництво в податкових органах і у суб'єктів господарювання як юридичних так і фізичних осіб. Структура, принципи та методи ведення. Система податкового обліку. Організація податкового обліку на підприємстві. Первинні облікові документи. Податкова накладна. Накладна на відпустку ТМЦ. Товарно-транспортна накладна. Довіреність на отримання ТМЦ. Платіжні документи. Податкові реєстри. Реєстр отриманих і виданих податкових накладних. Книга обліку доходів і витрат суб'єкта малого підприємництва – юридичної особи. Книга обліку доходів і витрат приватних підприємців. Облік і звітність по окремих видах податків. Поняття, склад, об'єкти і суб'єкти податкового адміністрування. Поняття податкового зобов'язання і визначення його суми. Узгодження податкових зобов'язань. Звітність щодо податків і зборів. Звітні періоди та терміни подання звітності, порядок та відповідальність. Перелік загальнодержавних і місцевих податків і зборів. Принципи і порядок їх встановлення. Податкова звітність. Загальні вимоги до декларацій. Терміни давнини щодо визначення податкових зобов'язань та зберігання документів. Узгодження податкових зобов'язань.

Тема 5. Облік платників податків.

Сутність та мета обліку платників податків. Порядок ведення обліку платників податків у податкових органах. Порядок взяття на облік у податкових органах юридичних осіб, їх відокремлених підрозділів, договорів про спільну діяльність, нерезидентів. Перелік окремих реєстрів, які ведуть податкові органи. Відповідальність за порушення порядку реєстрації в податкових органах. Порядок визначення та взяття на облік великих платників податків. Порядок зміни місця реєстрації великих платників податків. Порядок взяття на облік у податкових органах фізичних самозайнятих осіб, фізичних осіб, які здійснюють незалежну професійну діяльність. Документи, які засвідчують реєстрацію в податкових органах юридичних і фізичних осіб. Порядок зняття з обліку платників податків у податкових органах. Особливості обліку платників податку на додану вартість, платників єдиного податку, фіксованого податку та інших.

Тема 6. Облік податкових надходжень, організація сплати податків

Облік платежів в органах. Взаємозв'язок податкових органів і органів казначейства щодо надходження платежів і зборів. Порядок ведення особових рахунків платників податків. Форма особових рахунків, підстави для ведення особових рахунків та їх закриття. Звітність податкових органів щодо надходження платежів до бюджетів, порядок її складання та надання. Взаємовідносини з органами казначейства та іншими державними органами. Способи забезпечення виконання обов'язку по сплаті податків і зборів. Організація податковими органами повноти сплати податків до бюджетів усіх рівнів. Види відповідальності за порушення податкового законодавства. Поняття та порядок застосування штрафних санкцій. Розмір та порядок нарахування штрафних санкцій при самостійному виявленні факту заниження податкового зобов'язання минулих податкових періодів. Порядок оскарження рішень контролюючого органу. Порядок нарахування пені. Зупинення терміну нарахування пені. Розмір пені.

Тема 7. Управління податковим боргом

Поняття та сутність податкового боргу. Порядок визначення. Джерела та шляхи погашення податкового боргу. Податкова вимога. Термін виникнення та припинення. Відстрочення і розстрочення сплати податкових зобов'язань. Порядок застосування податкової застави. Предмет податкової застави. Податковий керуючий, його права і функції. Організація продажу заставного майна як винятковий засіб виконання платниками своїх обов'язків перед бюджетом. Цільові аукціони їх організація та проведення. Поняття

безнадійного податкового боргу та порядок його списання. Термін давнини щодо погашення податкового боргу платників податків перед бюджетом.

Змістовий модуль 2. Податковий контроль в системі податкового менеджменту

Тема 8. Теоретичні засади податкового контролю

Поняття, сутність та принципи податкового контролю. Шляхи проведення податкового контролю. Методи та форми податкового контролю. Види і способи порушень у сфері оподаткування. Законодавчі акти, що визначають перелік контролюючих органів щодо контролю за своєчасним і повним надходженням платежів до бюджетів. Функції та відповідальність контролюючих органів та їх посадових осіб.

Тема 9. Планування та організація проведення перевірок

Сутність та види податкових перевірок. Порядок проведення камеральних, документальних невиїзних, електронних перевірок. Підстави та порядок проведення виїзних документальних планових і позапланових та фактичних перевірок. Порядок планування та проведення зазначених перевірок. Взаємодія контролюючих органів та платників податків при організації та проведенні податкових перевірок. Фактори корпоративного податкового менеджменту що впливають на частоту проведення перевірок суб'єкта господарювання. Топології податкових схем що застосовуються платниками податків. Ризиковий принцип планування виїзних документальних перевірок. Порядок оформлення результатів камеральних перевірок, документальних виїзних і невиїзних, фактичних та електронних перевірок. Порядок вручення актів перевірок. Порядок складання повідомлення-рішення. Підстави та обґрунтування. Порядок вручення повідомлення – рішення платникам податків. Порядок оскарження платниками податків повідомлення – рішення.

Тема 10. Контрольна робота податкових інспекцій у сфері справляння податків на споживання

Перелік та сутність податків на споживання. Порядок складання та терміни надання звітності по податках на споживання. Організація та порядок проведення перевірок податків на споживання. Особливості проведення перевірок податків на споживання. Види відповідальності платників податків за порушення порядку нарахування та сплати до бюджету чи відшкодування з бюджету податків на споживання. Порядок притягнення до відповідальності платників податків. Основні ризикові групи податкового корпоративного

менеджменту що можуть слугувати підставою для проведення планових виїзних, позапланових виїзних та невиїзних документальних перевірок а також фактичних. Вплив на господарську діяльність платника податків результатів перевірок податків на споживання.

Тема 11. Контроль за правильністю нарахування своєчасністю сплати в бюджет податку на прибуток

Сутність податку на прибуток. База оподаткування, податкова ставка та звітний період по податку на прибуток. Основні вимоги до заповнення показників податкової декларації з податку на прибуток. Основні реквізити декларації. Порядок заповнення та надання до податкових органів декларації з податку на прибуток. Податкові періоди. Підстави для визначення показників декларації. Терміни та способи подання податкової декларації. Можливість платника податків самостійно визначити податкові зобов'язання по податку на прибуток та виправити помилки минулих періодів. Терміни сплати податку на прибуток. Форми та методи проведення контролю за повнотою та своєчасністю сплати податку на прибуток. Організація та методика перевірки розрахунків з податку на прибуток. Оптимальна організація податкового менеджменту на підприємстві, з метою не допущення встановлення порушень з податку на прибуток та застосування фінансових санкцій. Види відповідальності платників податків за порушення повноти нарахування та своєчасності сплати податку на прибуток.

Тема 12. Контроль податкових органів у сфері оподаткування доходів громадян

Сутність податку на доходи громадян База оподаткування та ставки податку. Податковий період. Порядок заповнення та надання до податкових інспекцій. Термін сплати податку. Порядок та терміни декларування доходів з громадян. Порядок та підстави заповнення показників декларації. Перелік основних документів, які можуть слугувати підставою для заповнення податкової декларації з податку на доходи громадян. Порядок надання звітності про доходи громадян. Звітні періоди. Організація та проведення перевірок податків з доходів громадян. Види перевірок. Порядок оформлення результатів перевірок. Види відповідальності платників за порушення податкового законодавства в сфері оподаткування доходів громадян та їх вплив на результати діяльності платників податків.

Тема 13. Контроль за правильністю справляння єдиного податку, ресурсних та інших обов'язкових платежів Сутність та порядок застосування єдиного податку, ресурсних та інших обов'язкових платежів. Перелік платників

та підстави за яких повинні сплачуватися єдиний податок , ресурсні та інші платежі. Звітні періоди, порядок надання звітності та терміни сплати. Податкова звітність по зазначених платежах, податкові періоди, терміни, порядок надання. Визначення бази оподаткування та роль податкового корпоративного менеджменту на оптимальність визначення бази оподаткування. Порядок організації і проведення перевірок повноти нарахування та своєчасності сплати зазначених податків, платежі. Форми і методи контролю. Податкова відповідальність за допущені порушення та шляхи її оптимізації для платника податків.

Тема 14. Митний контроль

Сутність митного контролю. Митні декларації та порядок їх заповнення. Митні режими. Суб'єкти і об'єкти митного контролю. Форми і методи митного контролю. Організація та порядок проведення митного контролю в Україні. Принципи, форми та методи митного контролю. Порядок оформлення результатів митного контролю. Відповідальність платників податків щодо порушення ними митного законодавства. Порядок оскарження платниками податків результатів митного контролю.

Тема 15. Західний досвід адміністрування податків Податкові системи західних країнах. Принципи побудови податкових систем західних країн. Взаємовідносини платників і держави. Податкова культура і відповідальність перед суспільством платників податків розвинених західних країн. Методи адміністрування податків у західних країнах. Звітні періоди та терміни подачі декларації. Терміни сплати податків. Порівняння ставок та бази оподаткування по окремих видах податків. Принципи планування та методи проведення документальних перевірок, частота і тривалість їх проведення в західних країнах. Інформаційне забезпечення та його використання при адмініструванні податків в західних країн. Можливість та етапи запровадження західного досвіду адміністрування податків в Україні.

3. Рекомендована література

1. Податкова політика: теорія, методологія, інструментарій: Навчальний посібник / під редакцією д-ра екон. наук, проф. Ю. Б. Іванова, д-ра екон. наук, проф. Майбурова І. А. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2010. – 492 с.
2. Проблеми розвитку податкової політики та оподаткування : монографія / за заг. ред. проф. Ю.Б. Іванова. – Х.: ВД "ІНЖЕК", 2007. – 448 с.

3. Податкове регулювання соціального розвитку: світовий досвід та тенденції в Україні [Текст] : монографія / Ю. Б. Іванов, О. М. Тищенко, О. В. Грачов та ін. ; за заг. ред. Ю. Б. Іванова. – Х. : ФОП Александрова К. М.; ВД "ІНЖЕК", 2012. – 496 с.

4. Соціальні аспекти податкової політики : монографія / Ю. Б. Іванов, О. М. Тищенко, О. В. Грачов та ін. ; за заг. ред. екон. наук, професора Іванова Ю. Б. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2011. – 304 с. (Укр. мов.)

5. Налоговые льготы. Теория и практика применения : монография / под ред. И.А. Майбурова, Ю.Б. Иванова. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2014. – 487 с.

6. Проблеми розвитку корпоративного податкового менеджменту : монографія / Ю. Б. Іванов, О. М. Тищенко, О. В. Грачов та ін. ; за заг. ред. Ю. Б. Іванова ; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : Вид-во ХНЕУ, 2010. – 495 с

7. Экономика налоговых реформ : монография / [под ред. И. А. Майбурова, Ю. Б. Иванова, Л. Л. Тарангул]. – К.: Алерта, 2013. – 426 с.

8. Податковий менеджмент : підручник / Ю. Б. Іванов, А. І. Крисоватий, А. Я. Кізіма, В. В. Карпова. - К. : Знання, 2008. - 525 с.

9. Найденко О. Є. Податковий контроль : підручник / О. Є Найденко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2012. – 224 с.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену. Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей.

Завданням екзамену є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. В умовах реалізації компетентнісного підходу екзамен оцінює рівень засвоєння студентом компетентностей, що передбачені кваліфікаційними вимогами. Кожен екзаменаційний білет складається із 5 практичних ситуацій, які передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень теоретичної підготовки студента і рівень його компетентності з навчальної дисципліни.

Екзаменаційний білет включає два стереотипних, два діагностичних та одне евристичне завдання, які оцінюються відповідно до Тимчасового

положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ.

Студент, який із поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного контролю, тобто не склав змістовий модуль, має право на його відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання за розпорядженням декана факультету відповідно до встановленого терміну.

Студент не може бути допущений до складання екзамену, якщо кількість балів, одержаних за результатами перевірки успішності під час поточного та модульного контролю відповідно до змістового модуля впродовж семестру, в сумі не досягла 35 балів. Після екзаменаційної сесії декан факультету видає розпорядження про ліквідацію академічної заборгованості. У встановлений термін студент добирає залікові бали.

Студента слід вважати атестованим, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної "Відомості обліку успішності".

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

5. Засоби діагностики успішності навчання

Зразок екзаменаційного білета

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
Навчальна дисципліна "Податковий менеджмент"

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

Завдання 1 (стереотипне). Продавець виписав податкову накладну 3 лютого 2016 року на поставку товарів на суму 58 000 з ПДВ та зареєстрував її в Єдиному реєстрі податкових

накладних 24 лютого 2016 року. Оцініть правомірність дій платника податку з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу України.

Завдання 2 (стереотипне). Підприємство реалізує автомобілі на митній території України. Дата відвантаження товарів – 30 вересня 2015 року. Для визначення суми акцизного податку було застосовано курс євро, встановлений на 30 вересня 2015 року. Оцініть правомірність дій платника податку з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу.

Завдання 3 (діагностичне). За допомогою методу ціни перепродажу встановити відповідність ціни операції принципу «втягнутої руки»:

В контрольованій операції покупець придбав товар в кількості 5 000 одиниць за ціною 100 грн. за одиницю, а продав товар за ціною 110 грн. за одиницю.

У зіставних неконтрольованих операціях була наступна пропорція від покупки/продажу 5 000 одиниць товару:

95 грн – 100 грн.

105 грн – 112 грн.

98 грн – 108 грн.

Завдання 4 (діагностичне). Протягом квітня 2016 року на підприємстві була нарахована заробітна плата:

1 робітник – з/п 1 800 грн. Вдівець.

2 робітник – з/п 10 000 грн. Сім дітей до 18 років.

3 робітник – з/п 1 300 грн. Колишній в'язень концтаборів.

Перевірити правильність визначення суми єдиного соціального внеску за всіма робітниками (545 грн.), суму податку на доходи фізичних осіб (1 230 грн.) та суму військового збору (240 грн.).

Завдання 5 (євристичне). На основі наведених даних провести камеральну податкову перевірку декларації з податку на додану вартість за січень 2016 року:

1. ТОВ “Оранж” відвантажено продукцію на суму 240 000 грн. з ПДВ.

2. передано автомобіль в оперативний лізинг на суму 52 000 грн.

3. отримано орендну плату за автомобіль, який було передано у фінансовий лізинг в грудні 2014 року (18 000 грн. з ПДВ)

4. відвантажено ТОВ “Ореол” продукцію на суму 420 000 грн. з ПДВ.

5. відвантажено пирососи фірмі “Шлєнск” (Польща), на суму 60 000 грн.

6. фірмі “Чемпіон” відвантажено продукцію на суму 7 800 грн. з ПДВ.

7. у ТОВ “Босс” придбано матеріали на суму 480 000 грн. з ПДВ.

8. виконано роботи для бюджетної організації на суму 84 000 грн. з ПДВ. Оплата не отримана.

9. у фірмі “Петреску” (Румунія) придбано запасні частини для вантажного автомобіля на суму 2 400 грн. з ПДВ. Податкова накладна зареєстрована